

ЖІНКА В БІБЛІЇ

Змінюються часи й епохи, разом з ними усталені звичаї набувають нових форм або перетворюються на інші, іноді діаметрально протилежні. Окремим випадком звичаїв є погляд християнської релігії на роль та місце жінки в суспільстві.

Позиція християнства залишається фактично незмінною протягом близько 2000 років. Причиною є те, що, незалежно від місця перебування, християнські проповідники за основу свого світогляду мали Біблію. Унікальність цієї книги полягає в тому, що за усіх часів до неї була прикута найбільша увага з-поміж будь-яких писемних творів. За інформацією Statistic Brain Research Institute, станом на 2013 рік було надруковано понад 6.000.000.000 примірників Біблії чи її окремих книг, що понад ніж у 6 разів перевищує наклад наступної за кількістю примірників книги – «Цитатника Мао Цзе Дуна» (900.000.000 примірників). Станом на жовтень 2016 р., Біблію було перекладено 3223-ма мовами, і не менше ніж 90 % населення Землі має змогу читати її рідною мовою.

Як фактично в будь-якій ідеології, в християнстві чисте початкове вчення часто спотворювалося його послідовниками для власних потреб. Тому для узагальненого висновку про ставлення християнства як цільної, єдиної ідеології до ролі жінки слід розглядати саме біблійний погляд на це питання, а не приклади з розрізнених конкретних випадків, які можуть бути взяті тільки для ілюстрування того, як втілюється в реальне життя або, навпаки, спотворюється першопочаткова ідея. Широко розповсюджена помилкова думка, нібито Біблія вважає жінку людиною «другого гатунку». Невірне трактування засноване на фрагментарному знанні Біблії, поєднуючись з громадським рухом за лібералізацію прав жінок, воно додало ще більшої плутанини до цього питання.

Найперша згадка про жінку в Біблії має такий зміст: «І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх» (Бут. 1:27). З тексту видно, що образ Бога відтворений рівною мірою як у чоловікові, так і в жінці. Далі, в детальнішому описі створення людини написано: «І сказав Господь Бог: Не добре, щоб бути чоловіку самотнім. Створю йому поміч, подібну до нього» (Бут. 2:18). Отже, фактично стверджується, що чоловік сам по собі недостатній для виконання Божого задуму відносно людини, і далі: «... і стануть вони одним тілом» (Бут. 2:24). Більше того, Бог створив їх взаємозалежними та взаємодоповнюючими: «... в Господі ані чоловік без жінки, ані жінка без чоловіка. Бо як жінка від чоловіка, так і чоловік через жінку; а все від Бога» (Кор.11:11,12).

Ще одним підтвердженням рівного ставлення Бога до чоловіка й жінки є те, що при народженні дитини незалежно від її статі було призначено однакову жертву Богу: «А по виповненні днів очищення її за сина або за дочку принесе вона однорічне ягня на всеспалення та голубеня або горлицю на жертву за гріх, до входу скинії заповіту до священика» (Лев.12:6). Різниця в термінах ритуального очищення після народження дитини різної статі з високим ступенем імовірності пов'язана з тим біологічним фактом, що після народження дитини жіночої статі організм жінки об'єктивно довше відновлюється через дефіцит жіночих гормонів, частину яких «відтягнуло» на себе немовля жіночої статі. Тому цю вказівку, а також ритуальну нечистоту під час та одразу після менструації, яка забороняла чоловікові вступати в статевий зв'язок, слід розглядати як біблійну турботу про охорону здоров'я жінки.

Думка щодо неповноцінності жінки опирається й на те, що першою згрішила жінка та ще звабила чоловіка. Але Біблія ніколи не покладала всю відповідальність за гріхопадіння на жінку. В описі цієї події виноситься смертний вирок саме Адаму, а не Єві: «І до Адама сказав Він: За те, що ти послухав голосу жінки своєї та їв з того дерева, що Я наказав був тобі, говорячи: Від нього не їж, проклята через тебе земля!» (Бут. 3:17). Це перший показовий момент, опираючись на який можна вірно зрозуміти деякі записані в Біблії вказівки щодо субординації між жінкою та чоловіком. Право вирішального голосу надається чоловікові, але саме на нього й лягає весь тягар відповідальності за прийняте рішення. І жінка, яка на вимогу Біблії поступилася своєю позицією на користь чоловіка, звільняється від відповідальності за наслідки. Відповідальність за гріхопадіння й наслідки у Біблії послідовно покладається на чоловіка.

Починаючи зі Старого Завіту, прослідковується ставлення до жінки як до не менш духовного створіння, ніж чоловік. Ревекка «... пішла запитатися Господа. І промовив до неї Господь: Два племені в утробі твоїй, і два народи з твого нутра будуть виділені, і стане сильніший народ від народу, і старший молодшому буде служити» (Бут. 25:22, 23). Цей текст свідчить, що жінка могла напряму звертатись до Бога, не маючи потреби в посередництві чоловіка. Окрім цього, відомі в Старому Завіті жінки-пророкиці, як, наприклад, Маріям: «... І взяла бубна пророкиця Маріям, сестра Ааронова...» (Вих.15:20). І Хулда (інший переклад – Олдама): «І пішов священик Хілкійя, і Ахікам, і Ахбор, і Шафан, і Асая до пророкиці Хулди, жінки Шаллума, сина Тікві, сина Хархасового, сторожа шат, вона сиділа в Єрусалимі, на Новому Місті, і говорили до неї» (2 Цар. 22:14; 2 Пар 34:22). І якщо в першому випадку просто вказується, що Маріям була пророкицею, то на прикладі Хулди видно, що до жінки-пророкиці у складних ситуаціях приходили за керівництвом чоловіки. Причому не пересічні чоловіки, а священики, яким або підкорявся весь народ, або (в залежності від часу та місця подій) чиє слово було дуже вагомим у правителів.

Цікавим є приклад жінки на ім'я Девора, яка поєднувала релігійну та адміністративну владу, була водночас і пророкицею, і суддею всього народу: «А Девора пророкиця, жінка Лаппідота, вона судила Ізраїля того часу. І сиділа вона під Девориною Пальною, між Рамою та між Бет-Елом в Єфремових горах, а Ізраїлеві сини приходили до неї на суд. І вона послала й покликала Барака, Авіноамового сина, з Кедешу Нефталимового. І сказала до нього: Ось наказав Господь, Бог Ізраїлів: Иди, зійдеш на гору Фавор, і візьмеш з собою десять тисяч чоловік з синів

Нефталимових та з синів Завулонових...» (Суд.4:5, 6). Отже, в руках однієї жінки була сконцентрована влада: релігійна – адже говорила вона від імені Бога, адміністративно-судова – бо судила Ізраїля, та – військова. І, на відміну від деяких біблійних описів, це не подається як негативний приклад.

На відміну від багатьох інших тогочасних кодексів, які у випадку подружньої зради карали тільки жінку, Біблія накладала кару і на чоловіка, і на жінку: «А кожен, хто буде чинити перелюб із чиею жінкою, хто буде чинити перелюб із жінкою свого ближнього, буде конче забитий перелюбник та перелюбниця» (Лев. 20:10). У випадках різного ставлення Біблії до чоловіка та жінки найчастіше до жінки ставлення було більш поблагливым, ніж до чоловіка. Одним з прикладів цього є можливість скасування нерозважливо даної Богу обітниці: «А якщо батько її заборонить їй того дня, коли був почув, усі обітниці її, що зареклася на свою душу, то не будуть вони важливі, а Господь пробачить їй, бо її батько заборонив їй. А якщо того дня, коли чоловік її почув, він заборонить їй і зневажить обітниці її, що на ній, і мову вуст її, що зареклася на свою душу, то Господь пробачить їй» (Чис.30:6, 9).

В інших приписах також йшлося про захист і благо жінки. Так, у випадку зґвалтування незаміжньої дівчини чоловік був зобов'язаний сплатити одноразовий штраф її батькові, взяти її собі за дружину та забезпечувати протягом усього життя (Повт Зак. 22:28, 29). З дружиною, взятою в такому випадку, він не мав права розлучитися. Діти жіночої статі у випадку відсутності синів мали право наслідувати землю. За порядком наслідування дочки передували братам покійного, на відміну від багатьох тогочасних кодексів, які надавали перевагу саме за ознакою статі, і дочка могла наслідувати батькову землю, тільки коли ніяких відомих родичів чоловічої статі в покійного батька не було взагалі.

Попри те, що у давнього біблійного народу в родоводі заведено було вказувати тільки чоловіків, до родоводу Ісуса Христа внесено й жінок Рахав та Рут (Руф): «Салмон же породив Вооза від Рахави, а Вооз породив Йовіда від Руті, Йовід же породив Ессея» (Матвія 1:5).

У 31-му розділі книги приповістей Соломона, починаючи з 10 вірша, розміщена справжня ода узагальненому образу доброї жінки: «10 Хто жінку чеснотну знайде? а ціна її більша від перел: 11 довіряє їй серце її чоловіка, і йому не забракне прибутку! 12 Вона чинить для нього добро, а не зло, по всі дні свого життя. 13 Шукає вона вовни й льону, і робить охоче своїми руками. 14 Вона, немов кораблі ті купецькі, здалека спроваджує хліб свій. 15 І встане вона ще вночі, і видасть для дому свого поживу, а порядок служницям своїм. 16 Про поле вона намишляла, і його набула, із плоду долоней своїх засадила вона виноградника. 17 Вона підперізує силою стегна свої та зміцняє рамена свої. 18 Вона розуміє, що добра робота її, і світильник її не погасне вночі. 19 Вона руки свої простягає до пряжки, а долоні її веретено тримають. 20 Долоню свою відкриває для вбогого, а руки свої простягає до бідного. 21 Холоду в домі своїм не боїться вона, бо подвійно одягнений весь її дім...» (Прип. 31:10–31).

Потрібно згадати «Пісню над Піснями Соломона» – цілу біблійну книгу, присвячену піднесеному вихваленню жінки. Книга є збіркою пісень, укладених у формі діалогу чи монологу про взаємне кохання «чорної, але гарної» мешканки Єрусалиму, на ім'я Суламита, та її обранця, якого часто ідентифікують із царем Соломоном. Серед старозаповітних жінок є й негативні персонажі, зокрема Даліла чи Єзавель. Але Біблія не робить на їх прикладах узагальнення про зіпсованість жіночої натури. Таке припущення хибне ще й тому, що серед біблійних персонажів багато негативних героїв-чоловіків.

У Новому Завіті знаходимо чимало жінок, змальованих як гідні приклади для наслідування. Серед них й заможні, які свої фінанси віддавали на Божу справу: «1. І сталося, що Він після того проходив містами та селами, проповідуючи та звіщаючи Добру Новину про Боже Царство. Із ним Дванадцять були, 2. та дехто з жінок, що були вздоровлені від злих духів і хвороб: Марія, Магдалиною звана, що з неї сім демонів вийшло, 3. і Іванна, дружина Худзи, урядника Іродового, і Сусанна, і інших багато, що маєтком своїм їм служили» (Луки 8:1–3). Цікаво, що серед супутників Ісуса вказано тільки Дванадцять, які були найближчими учнями, та, окрім них, причому в одному з ними ряду, вказані поіменно тільки троє жінок.

Отже, і Старий, і Новий Завіти дають нам чимало прикладів гендерної рівності чоловіка й жінки. Яскравим прикладом цього є історії видатних жінок стародавнього світу, описаних у Біблії нарівні з чоловіками, романтика «Пісні над піснями» Соломона тощо. Жінка – це доповнення до чоловіка, його «права рука», невід'ємна частина, без якої неможливою є реалізація Божого замислу.